

PROFESORA JÓZEFA MAYERA CURRICULUM VITAE

Docent doktor Józef Mayer, samodzielny pracownik naukowo-badawczy, filolog, bibliotekarz i bibliofil, urodził się 12 lipca 1902 roku w malowniczo położonym Bieczu (woj. krośnieńskie) w rodzinie inteligenckiej Jana i Zofii z Malinowskich. W latach 1912—1920 kształcił się w doskonałym galicyjskim gimnazjum klasycznym w pobliskich Gorlicach i ukończył je z odznaczeniem. Studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie odbywał w latach 1921—1925 pod kierunkiem tak znakomitych profesorów, jak Wilhelm Bruchnalski, Juliusz Kleiner — historycy literatury polskiej, Tadeusz Lehr-Spławiński — językoznawca, Edward Porębowicz — romanista, Victor Dollmayer — germanista. W 1929 roku na podstawie dysertacji pt. *Poetyka Dominika Magnuszewskiego* uzyskał stopień doktora filozofii z filologii polskiej jako przedmiotu głównego oraz filozofii i historii polskiej — przedmiotów pobocznych. W następnym roku wyjechał na trzymiesięczny kurs z zakresu kultury i literatury włoskiej prowadzony przez Uniwersytet we Florencji, uzyskując tam „Diploma di frequenza”. Z wyjazdem tym wiązało się poznanie czwartego języka zachodnioeuropejskiego. Język włoski, literatura i sztuka włoska staną się odtąd jedną z wielu pasji Profesora.

Jeszcze podczas studiów podjął pracę zarobkową, a służbę biblioteczną obrał za główne powołanie swego życia. W latach 1923—1927 pracował w Bibliotece Baworowskich we Lwowie, równocześnie od 1925 do 1937 roku był zatrudniony w lwowskiej Bibliotece Uniwersyteckiej. Możliwość pracy w tak cenionych placówkach zapewniała młodemu naukowcowi stały kontakt ze wspaniałymi zabytkami kultury polskiej i tworzyła podstawy kształtujące Jego wszechstronne zainteresowania.

W 1935 roku złożył egzamin uprawniający do zajmowania stanowisk pierwszej kategorii w państwowej służbie bibliotecznej. Do Katowic przeniósł się w listopadzie 1937 roku i rozpoczął pracę w Śląskiej Bibliotece Publicznej im. Józefa Piłsudskiego (obecnie Biblioteka Śląska). Okupacja niemiecka we wrześniu 1939 roku przerwała śląską kartę życia Józefa Mayera. Potem była wojenna tułaczka, powrót w listopadzie 1939 roku do ukochanego miasta młodości — Lwowa, gdzie znalazł zatrudnienie w bibliotekach Instytutu Medycznego (1939—1941, 1944—1945) oraz w Bibliotece Politechniki Lwowskiej (1941—1944).

Po wojnie, w dniu 9 czerwca 1945 roku, Profesor Mayer zawarł związek małżeński z dr Janiną Bergerówną, która w ostatnich miesiącach 1939 roku pracowała również w Śląskiej Bibliotece Publicznej, a potem także ewakuowała się do Lwowa. Po tragicznych losach miasta „z lwem w herbie” oboje Mayerowie wrócili do pracy w Bibliotece Śląskiej. Dr Berger-Mayerowa stworzyła w śląskiej książnicy Dział Zbiorów Specjalnych, którym kierowała do 1964 roku, kiedy to ciężka choroba uniemożliwiła Jej dalsze prowadzenie agendy. Zmarła 24 maja 1971 roku. Jan Kochanowski pisał: „Prawo śmierci, któremu podlegają wszyscy, dla osób najbliższych zmarłego jest krzywdą i bezprawiem”. Profesor utracił umiłowanego przyjaciela, wspaniałą towarzyszkę życia, a polskie bibliotekarstwo wybitnego naukowca, którego trwałymi śladami działalności bibliotecznej i naukowej pozostały w wielu drukowanych rozprawach i artykułach.

Docent doktor Józef Mayer pracował w Bibliotece Śląskiej przez dwadzieścia siedem powojennych lat (1945—1972) kolejno na stanowisku kustosa, kierownika Działu Opracowania Zbiorów (1945—1956), wicedyrektora Biblioteki (1957—1963), kierownika Działu Zbiorów Specjalnych (1963—1972). Zorganizował w tym czasie sześć dużych wystaw tematycznych, poświęconych przede wszystkim dawnej książce, kierował przez osiem lat szkoleniem zawodowym pracowników Biblioteki, wygłaszając dwadzieścia dwa referaty. Przez szesnaście lat był redaktorem „Biuletynu Informacyjnego Biblioteki Śląskiej”, publikując w nim wiele cennych rozpraw, artykułów i przyczynków. W 1955 roku Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników

Nauki przyznała Mu tytuł i stopień docenta, a w 1964 roku został mianowany samodzielnym pracownikiem naukowo-badawczym.

Rozległa wiedza humanistyczna i erudycja pozwoliły Profesorowi łączyć pracę zawodową z działalnością pedagogiczną. Jako docent prowadził w latach 1957—1968 wykłady i ćwiczenia z bibliotekoznawstwa i historii literatury na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach, a po przekształceniu uczelni w uniwersytet, przez siedem lat następnych (1968—1975) wykładał w Katedrze Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. Kierowane przez profesora seminarium ukończyło około stu pięćdziesięciu magistrów; był recenzentem czterech prac doktorskich.

Jego dorobek naukowy obejmuje ponad dwieście pięćdziesiąt pozycji z dziedziny bibliotekarstwa, bibliografii, historii literatury, wydanych samodzielnie oraz drukowanych w czasopismach. Starannie opracowane, interesujące naukowo publikacje Józefa Mayera przyniosły wiele ważnych ustaleń. Najcenniejsze to prace poświęcone utworom literackim lub wydaniom przedtem nieznanym, odnalezionym w zbiorach bibliotecznych z przedziwną niekiedy intuicją. Artykuły, rozprawy, studia, szkice, notatki, recenzje książkowe i teatralne, reportaże z podróży zamieszczał m.in. na łamach „Bibliotekarza”, „Dziennika Polskiego”, „Lwowskich Studiów Bibliotecznych”, „Pamiętnika Literackiego”, „Roczników Bibliotecznych”, „Sprawozdań Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego”, „Zarania Śląskiego”. Był autorem szeregu biogramów w *Słowniku Pracowników Książki Polskiej*; współpracował z redakcjami wydawnictw leksykograficznych *Encyklopedii Wiedzy o Książce* i *Encyklopedii Współczesnego Bibliotekarstwa Polskiego*. W ciągu całego życia wygłosił kilkaset odczytów w kilkunastu towarzystwach naukowych i różnych instytucjach, m.in. w Polskim Radiu.

Brał żywy i znaczący udział w zorganizowanym życiu naukowym i społecznym, pełniąc na przestrzeni kilkudziesięciu lat wiele odpowiedzialnych funkcji. We Lwowie, a następnie w Katowicach, był członkiem Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. W Śląsko-Dąbrowskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk był sekretarzem w latach 1946—1950. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe przyjęło Go w 1954 roku w skład współpracowników Komisji Bibliografii

i Bibliotekoznawstwa, a w 1971 roku zamianowało członkiem zwyczajnym. W latach 1957—1963 był aktywnym członkiem Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach, wchodząc w skład Rady Naukowej (1959—1962), Komisji Bibliograficznej (1960—1963) oraz Rady Redakcyjnej „Zarania Śląskiego” (1959—1962). W 1958 roku Polska Akademia Nauk — Oddział w Krakowie, powołała Profesora na członka Komisji Historycznoliterackiej.

Pracę naukową wcześniej łączył z działalnością społeczną. Od 1925 roku był sekretarzem lwowskiego oddziału Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, a w Katowicach, w latach 1951—1953, pełnił funkcję przewodniczącego Sekcji Bibliotek Naukowych. Przez szereg lat należał także do polsko-włoskiego towarzystwa „Dante Alighieri” we Lwowie i do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Włoskiej w Katowicach.

Uzupełniając portret tego wybitnego naukowca i bibliotekarza, wspomnieć należy o Jego znanych i wciąż jeszcze żywych pasjach bibliofilskich. Osoba Profesora Mayera zrosła się szczególnie trwale z działalnością Oddziału Śląskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki, którego jest długoletnim i wielce zasłużonym członkiem, inicjatorem wielu poczynąń. W gronie katowickich przyjaciół wygłosił dwadzieścia dwie prelekcje, połączone często z pokazem unikatowych druków, lub wyświetlaniem przeźroczy. Każdą z nich cechowały zawsze jasność i logiczność myśli i wyjątkowa rzetelność merytoryczna. Wymienić warto choćby kilka tytułów: *Polonica w XVIII-wiecznym czasopiśmie holenderskim*, *O chińszczyźnie na Śląsku*, *Juliusz i Stanisław Ligonio-wie — zasłużeni działacze Śląska*, *O Janie Kasprowiczu, bibliofilu, autorze korespondencji ze Śląska*, *Samuela Tyszkiewicza wydania nicejskie poezji polskiej*, *Profesora Jana Kazimierza Zaremby, członka naszego Towarzystwa — wspomnienie*, *Romantyczne dzieje wnuczki Jana Sobieskiego*, *O stemplu z 1775 roku na książkach żydowskich*.

Profesor Mayer — znawca literatury staropolskiej i odkrywca wielu druków nie znanych Estreicherowi, jako bibliofil jest również autorem cennej publikacji pt. *Humor bibliofilski* (1974) oraz redaktorem kilku edycji bibliofilskich, m.in. takich jak: Ryszarda de Bury'ego *O miłości do ksiąg — to jest Philobiblon* w tłumaczeniu Jana Kasprowicza (1977), Krzysztofa Plantina *Szczęście tego świata* w przekładzie Ireny Tabakowskiej (1979), Cypriana Kamila Norwida *For-*

tepien Chopina (1980), wydany z okazji X Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie.

Za całokształt twórczości i bogatą działalność naukową docent dr Józef Mayer otrzymał m.in. Złoty Krzyż Zasługi (1955), Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury (1972), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1977).

Ten wieloletni i bardzo owocny dorobek życia Jubilata najpełniej charakteryzuje cytat, pochodzący z artykułu prof. Jerzego Starnawskiego pt. „Józef Mayer — nestor «ludzi książki» w Polsce”. „Biblioteka Śląska — pisze znakomity historyk literatury staropolskiej — była instytucją, której oddał w pyłe bibliotecznym trud wielu dziesiątków lat, a na marginesie działalności bibliotekarza stworzył dzieło naukowe o trwałej wartości. [...] Owoce zrodzone w szarym pyłe pracy bibliotecznej są duże i przepojone prawdziwym wdziękiem. Należy wyrazić nadzieję, że dorobek doc. dra Józefa Mayera nie jest jeszcze kartą zamkniętą.”

Źródła:

1. Urszula Gumuła: *Józef Mayer*. „Poglądy” 1975 nr 6 s. 2 okł., portr.
2. Irena Nitsche: *Doc. dr Józef Mayer*. W: *Śląskie miscellanea. Literatura—folklor*. T. 5. Pod red. Jana Malickiego i Krystyny Heskiej-Kwaśniewicz. Warszawa 1993, s. 9—28, portr.
3. *Osiemdziesiątolecie doc. dra Józefa Mayera*. „Gazety Śląskie dla Ludu Pospolitego”. Katowice 1983, Oddział Śląski TPK, nr 6.
4. Jerzy Starnawski: *Józef Mayer — nestor „ludzi książki” w Polsce*. W: *Studia bibliologiczne*. Tom 6. *Kultura staropolska — regionalia śląskie — szkice i komunikaty*. Pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego. Katowice 1993 s. 7—16, portr.